

ULUSLARARASI

ŞEFFAFLIK

DERNEĞİ

RÜŞVETLE MÜCADELE İÇİN İŞ İLKELERİ

ULUSLARARASI ŞEFFAFLIK ÖRGÜTÜ ÖNCÜLÜĞÜNDE
ÇOK PAYDAŞLI BİR İNİSİYATİF

British Embassy
Ankara

TUSIAD

Embassy of the Kingdom of the Netherlands, Ankara

Uluslararası Şeffaflık Örgütü yolsuzlukla mücadelede öncülük eden küresel sivil toplum kuruluşudur. Dünya genelinde 90'dan fazla ülke kolu ve Berlin'deki uluslararası sekreteryası aracılığıyla, yolsuzlukların yıkıcı etkileri hakkında toplumların bilinçlendirilmesi ve kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum ortaklarıyla işbirliği halinde etkin önlemlerin geliştirilmesi ve uygulanması için çalışır.

Üçüncü baskı

© 2013 Transparency International. Tüm hakları saklıdır.

Bu yayın Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından hazırlanan Business Principles for Countering Bribery adlı çalışmasının (http://www.transparency.org/whatwedo/tools/business_principles_for_countering_bribery) Türkçe tercümesidir.

Bu yayın, İngiltere Büyükelçiliği Refah Fonu (Prosperity Fund), Hollanda Büyükelçiliği Matra Programı ve TÜSİAD desteği ile yürütülen "Özel Sektörde Şeffaflık için Çok-Paydaşlı Yaklaşım" Projesi kapsamında hazırlanmış ve Hollanda Büyükelçiliği Matra Programı'nın maddi katkılarıyla yayımlanmıştır.

Raporun içeriğinin sorumluluğu destek verenlere ait değildir, bu yayında yer alan bilgiler kaynak gösterilmeden kullanılamaz veya çoğaltılamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	2
PAYDAŞLAR	3
1. GİRİŞ	4
2. İŞ İLKELERİ	5
3. RÜŞVETLE MÜCADELE PROGRAMI GELİŞTİRİLMESİ	6
4. RİSK DEĞERLENDİRME	7
5. PROGRAMIN KAPSAMI	7
5.1 Çıkar Çatışmaları	7
5.2 Rüşvet	7
5.3. Siyasi Bağışlar	7
5.4 Hayır Amaçlı Yardımlar ve Sponsorluklar	8
5.5 Kolaylaştırma Ödemeleri	8
5.6. Hediye, Ağırlama ve Ödemeler	8
6. PROGRAMI UYGULAMA GEREKLERİ	8
6.1 Organizasyon ve Sorumluluklar	8
6.2. İş İlişkileri	8
6.3 İnsan Kaynakları	10
6.4 Eğitim	10
6.5 Şikayetler ve Rehberlik	10
6.6 İletişim ve Raporlama	11
6.7 İç Denetimler ve Kayıt Tutma	11
6.8 İzleme ve Değerlendirme	11
6.9 Kamu Makamları ile İşbirliği	11
6.10 Bağımsız Değerlendirme	12

ÖNSÖZ

Gerek rüşvet talepleriyle karşılaşma, gerek yolsuzluğa bulaşmış rakipler ile karşı karşıya olma, gerekse de etik davranış ilkelerini ihlal eden çalışanlarının zarar vermesi biçiminde baş gösteren rüşvet riskleri, işletmeler için her zamankinden daha büyük bir sorun haline gelmiştir.

Rüşvet ile Mücadele için İş İlkeleri'nin ilk kez yayınlandığı 2003 yılından bu yana koşullar önemli ölçüde değişmiştir. Yurt içinde ve dışında rüşvetle mücadele için daha katı yasaların yürürlüğe konulması ve titiz biçimde uygulanması, işletmelerin rekor düzeyde para cezalarına çarptırılması ve şirket yöneticileri ile çalışanlarının ağır cezalara çarptırılması ihtimali, iş dünyasında şok etkisi yaratmaktadır. Buna ek olarak, rüşvetle mücadele kriterlerini kendi inceleme prosedürlerinde kullanan sosyal sorumluluk sergileyen yatırım fonları ve endeksler de işletmeler üzerindeki baskıyı artırmaktadır.

Bir yanda düzenleyici kurumlar ve paydaşlar ihlaller karşısında daha hoşgörüsüz davranmakta; diğer yanda da, sorumlu davranış sergileyen şirketler rüşvet riskini etkin biçimde tespit etmek ve azaltmak için sürekli çaba göstermeleri gerektiğini daha iyi kavramaktadır.

Rüşvetle Mücadele için İş İlkeleri, şirketlerin etkin rüşvetle mücadele politikaları geliştirmeleri ve uygulamalarına yardımcı olmak amacıyla, Uluslararası Şeffaflık Örgütü (TI) ve Social Accountability International işbirliğiyle 2003 yılında yayınlanmıştır. İş İlkeleri; iş dünyası, üniversiteler, sendikalar ve diğer sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir Yönlendirme Kurulu'nun işbirliğiyle çok paydaşlı bir süreçle geliştirilmiştir. Yönlendirme Kurulu'nun yapısı yıllar içinde değişse de, İş İlkeleri'ni yaygınlaştırma ve sürdürme çabalarına katkısı aynı şekilde devam etmiştir.

İş İlkeleri, TI'nın özel sektör çalışmaları için önemli bir platform haline gelmiştir. Aynı zamanda çok sayıda rüşvetle mücadele standardı ve girişimini etkilemiştir. Geçtiğimiz on yılda, İş İlkeleri 10'dan fazla dile çevrilmiş ve Uluslararası Şeffaflık Örgütü ağı tarafından iş dünyası ile birlikte yaptığı çalışmalarda yaygın olarak kullanılmıştır. Ayrıca Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün bazı temel araştırma araçlarının oluşturulmasında da değerlendirilmiştir.

İş İlkeleri'nin üçüncü baskısı, rüşvetle mücadele uygulamalarındaki son gelişmeleri yansıtmakta ve 2009'da yapılan revizyondan bu yana edinilen deneyim ve son aylarda yapılan kamuya danışma faaliyetinde alınan geribildirimlere dayalı olarak orijinal metinde yapılan değişiklikleri içermektedir. Yönlendirme Kurulu, değerli bilgisi ve uzmanlığıyla bu sürece katkıda bulunmuştur.

Danışma faaliyetleri, saha testleri ve çalıştaylar sayesinde, İş İlkeleri ve yardımcı araçlar zaman içinde daha zengin içeriğe kavuşmuştur. Etkin bir rüşvetle mücadele programının içeriği günümüzde çok daha iyi bilinmekte; ancak yine de, rüşvet ve yolsuzluk büyük bir sorun olmaya devam etmektedir. Uluslararası Şeffaflık Örgütü, dürüstlüğü iş hayatı için önemli ve faydalı olduğuna inanmaktadır ve İş İlkeleri'nin daha güçlü ve etkin rüşvetle mücadele programları geliştirmeye gayret eden işletmeler için bir referans olmaya devam edeceğine ve dünya çapında bir uygulama standardı haline geleceğine inanmaktadır.

Cobus de Swardt

Direktör, Uluslararası Şeffaflık Örgütü
Ekim 2013

PAYDAŞLAR

Rüşvetle Mücadele için İş İlkeleri'nin üçüncü baskısı, çok paydaşlı Yönlendirme Kurulu'nun katkıları ve rehberliğiyle Uluslararası Şeffaflık Örgütü tarafından hazırlanmıştır. İş İlkeleri'nin içeriği, belirli konularda münferit üyelerin değil Yönlendirme Kurulu'nun bir bütün olarak görüşlerini yansıtmaktadır.

Rüşvetle Mücadele için İş İlkeleri'nin 2003 yılında yayınlanan ilk baskısı, Yönlendirme Kurulu'nun ilk üyeleri ile birlikte hazırlanmış; saha testleri ve kamuya danışma faaliyeti yapılmıştır. 2009 yılında, İş İlkeleri'ne küçük güncellemeler yapılmıştır. Bu yayın, Rüşvetle Mücadele için İş İlkeleri'nin üçüncü baskısıdır. Yönlendirme Kurulu'nun katkıları ve kamuya danışma faaliyetinde alınan yorumlar dikkate alınarak değişiklikler yapılmıştır.

YÖNLENDİRME KURULU ÜYELERİ

Özel Sektörden Üyeler

- BP plc
- HSBC
- Norsk Hydro ASA
- PricewaterhouseCoopers
- Sanlam
- SGS
- Shell International

Özel Sektör Dışından Üyeler

- The Conference Board
- European Bank for Reconstruction and Development
- International Federation of Consulting Engineers
- International Federation of Inspection Agencies
- Social Accountability International
- Supplier Ethical Data Exchange (SEDEX)
- Trade Union Advisory Committee to the OECD
- Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Başkan)
- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi

Başkan

Cobus de Swardt, Direktör, Uluslararası Şeffaflık Örgütü

Sekreteryaya

Susan Côté-Freeman

1. GİRİŞ

Rüşvetle Mücadele için İş İlkeleri; şirketler, sivil toplum kuruluşları ve sendikaları içeren geniş kapsamlı bir çok paydaşlı süreç aracılığıyla, işletmelere faaliyetlerinin her aşamasında rüşvetle mücadelede etkin yaklaşımlar geliştirmelerini destekleyecek bir araç olarak hazırlanmıştır.

İşletmeler rüşvetle mücadele programını etik değerler ve kurumsal sorumlulukların bir parçası ve yansıması olarak geliştirmeli ve uygulamalıdır. Ancak, rüşvetle mücadele programı rüşvet riskini etkin biçimde azaltmaya odaklanmalıdır. Maruz kalınan risk türü sektöre ve şirkete göre değişebilir; ancak hiçbir işletme riskten tamamen uzak olduğundan emin olamaz. Etkin bir rüşvetle mücadele programı yalnız bu riski azaltmaya yardımcı olmaz; aynı zamanda, itibarı artırır, çalışanlar nezdinde saygınlığı sağlar, önemli paydaşlar nezdinde güvenilirliği yükseltir ve işletmenin dürüst ve sorumlu davranmaya adanmışlığını pekiştirir.

İş İlkeleri, işletmelerin rüşvetle mücadele programlarının geliştirilmesi, kıyaslanması veya güçlendirilmesine yardımcı olabilecek bir çerçeve sağlamayı hedeflemektedir. İş İlkeleri yüksek fakat ulaşılabilir bir rüşvetle mücadele standardını yansıtmaktadır. Kamu görevlilerinin rüşvet almasına ilişkin uygulanabildiği gibi, özel sektörde işletmeler arası işlemler için de geçerlidir.

İş İlkeleri, ilk olarak 2003 yılında yayınlanmış ve 2009 yılında revize edilmiştir. 2013 yılındaki revizyon, değişen rüşvetle mücadele yasaları ve gelişen kurumsal uygulamalar ışığında İş İlkeleri'nin güncel kalmasını sağlamak amacıyla, Yönlendirme Kurulu'nun katkılarıyla yürütülen periyodik gözden geçirme sürecinin parçasıdır.

Bu baskının da odağında rüşvet yer almaktadır; güncellenmiş İş İlkeleri artık risk değerlendirme, çıkar çatışmaları, kamu makamlarıyla işbirliği, kolaylaştırma ödemeleri, lobicilik ve iletişim ve raporlama gibi konularda maddeler ve gözden geçirilmiş ifadeler içermektedir. Böylece bu konuların güncel rüşvetle mücadele uygulamalarındaki önemi yansıtılmış ve Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi gibi başlıca yasalar ve hukuki belgelerle uyum sağlanmıştır.

RÜŞVET

Yasadışı veya güven zedeleyici bir eylemi teşvik edecek şekilde menfaat teklif etmek, vaat etmek, vermek, kabul etmek veya talep etmek.

2. İŞ İLKELERİ

- İşletme, doğrudan veya dolaylı her türlü rüşveti yasaklamalıdır.
- İşletme, rüşvetle mücadele programı uygulayacağını taahhüt etmelidir. Program; işletmenin değerleri, etik davranış ilkeleri, ayrıntılı politika ve prosedürleri, risk yönetimi, iç ve dış iletişim, eğitim ve rehberlik, iç kontroller, denetim, izleme ve güvence gibi rüşvetle mücadele bileşenlerini temsil etmelidir.

Bu iş ilkeleri; Yönetim Kurulu'nun dürüstlük, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi temel değerlere yönelik taahhüdüne dayanmaktadır.

İşletmeler, rüşvete hiçbir şekilde göz yummayan, güven temelli ve kapsayıcı kişisel hesap verebilirlik kültürü oluşturmayı ve sürdürmeyi hedeflemelidir.

3. RÜŞVETLE MÜCADELE PROGRAMI GELİŞTİRİLMESİ

- 3.1** İşletme, kendi kontrolü altındaki tüm faaliyetlerde meydana gelebilecek rüşvet olaylarını önlemek için açıkça ve makul ayrıntıda değerler, politikalar ve prosedürleri ortaya koyan bir program geliştirmelidir.
- 3.2** İşletme, sürekli risk değerlendirmesine dayanarak kendi programını tasarlamalı ve geliştirmelidir.
- 3.3** Program, işletmenin faaliyette bulunduğu her ülkenin rüşvetle mücadele yasalarıyla uyumlu olmalıdır.
- 3.4** İşletme; çalışanlar, sendikalar ya da çalışanları temsil eden diğer kurumlar ve diğer ilgili paydaşlara danışarak programını geliştirmelidir.
- 3.5** İşletme, programın etkin olarak geliştirilmesi ve uygulanabilmesi için gerekli olan, iyi uygulamalar ve ilgili paydaşların katılımı gibi önemli tüm iç ve dış konular hakkında bilgi sahibi olmalıdır.

4. RİSK DEĞERLENDİRME

- 4.1 Program, işletmenin iş yaptığı yerler, faaliyet gösterdiği sektör ve işletme büyüklüğü ile araçların kullanımı gibi organizasyonel riskleri de hesaba katarak işletmenin kendine özgü risklerini, koşullarını ve kültürünü yansıtacak şekilde tasarlanmalıdır.
- 4.2 İşletme, risk değerlendirmesinin gözetimi ve uygulanmasına yönelik sorumlulukları tahsis etmelidir.

5. PROGRAMIN KAPSAMI

Program, işletmenin en sık karşılaştığı rüşvet risklerini hedef almalı; ancak asgari olarak aşağıdaki alanları kapsamalıdır:

5.1 Çıkar Çatışmaları

5.1.1 İşletme, rüşvet riski doğurabilecek mevcut, potansiyel veya algılanan çıkar çatışmalarını tanımlamak, izlemek ve yönetmek için politika ve prosedürler geliştirmelidir. Bu politika ve prosedürler yöneticiler, yetkililer, çalışanlar ile temsilciler, lobiciler ve diğer araçlar gibi sözleşmeli taraflar için de geçerli olmalıdır.

5.2 Rüşvet

5.2.1 İşletme, doğrudan ya da üçüncü kişiler eliyle meydana geldiğine bakılmaksızın, her türlü rüşveti yasaklamalıdır.

5.2.2 İşletme, çalışanlarının kendisi ya da ailesi, arkadaşları, ortakları veya tanıdıkları için rüşvet talep etme, ayarlama veya kabul etmelerini de yasaklamalıdır.

5.3 Siyasi Bağışlar

5.3.1 İşletme, çalışanları, temsilcileri, lobicileri veya diğer araçları, ticari ilişkilerde haksız avantaj elde etmek üzere siyasi partilere, kuruluşlara ya da siyasetle uğraşan kişilere doğrudan veya dolaylı bağışlar yapmamalıdır.

5.3.2 İşletme, yaptığı tüm siyasi bağışları kamuoyuna açıklamalıdır.

5.4 Hayır Amaçlı Yardımlar ve Sponsorluklar

5.4.1 İşletme, hayır amaçlı yardımlar ve sponsorlukların rüşvet ile aynı amaç doğrultusunda kullanılmamasını sağlamalıdır.

5.4.2 İşletme tüm hayır amaçlı yardımlar ve sponsorluklarını kamuoyuna açıklamalıdır.

5.5 Kolaylaştırma Ödemeleri

5.5.1 İşletme, kolaylaştırma ödemelerinin rüşvet olduğunu kabul etmeli¹ ve bunları yasaklamalıdır.

5.6 Hediye, Ağırlama ve Ödemeler

5.6.1 İşletme tüm hediye, ağırlama ve ödemelerin iyi niyet ilkesine göre sağlanmasını güvence altına alacak politika ve prosedürleri geliştirmelidir. Ticari işlemlerin sonucunu uygunsuz şekilde etkileyebilecek ve etkileyeceği algısını doğurabilecek hediye, ağırlama ya da ödemelerin teklif edilmesi, verilmesi veya alınması yasaklanmalıdır.

6. PROGRAMI UYGULAMA GEREKLERİ

Bu bölüm, işletmelerin programı uygularken yerine getirecekleri asgari gerekleri ortaya koymaktadır.

6.1 Organizasyon ve Sorumluluklar

6.1.1 Yönetim Kurulu veya eşdeğer bir organ, işletme programının uygulanmasına ilişkin görünür ve aktif taahhüdünü göstermelidir.

6.1.2 Yönetim/İcra Kurulu Başkanı (CEO) programın açıkça tanımlanmış yetkiler çerçevesinde yürütülmesinden sorumludur.

6.2 İş İlişkileri

6.2.1 Genel

Aşağıdaki genel bölümün içeriği tüm işletmeler için geçerlidir.

6.2.1.1 İşletme, üzerinde etkin kontrole sahip olduğu tüm işletmelerde programı uygulamalıdır.

¹ Kolaylaştırma ödemeleri: "Kolaylaştırıcı", "hızlandırıcı" veya "sürtünmeyi önleyici" ödemeler olarak da anılan bu tür ödemeler, ödemeyi yapan tarafın yasal veya sair biçimde hak sahibi olduğu olağan veya gerekli bir işlemin yerine getirilmesini temin etmek veya hızlandırmak üzere küçük miktarlarda yaptığı gayriresmi ödemelerdir.

6.2.1.2 İşletmenin etkin kontrolü altında bulunmayan yerlerde, önemli bir yatırıma sahip olduğu ya da önemli iş ilişkileri içinde olduğu işletmelerde, eşdeğer bir programın uygulanmasını teşvik etmek için nüfuzunu kullanmalıdır.

6.2.1.3 Üzerinde etkin kontrole sahip olsun ya da olmasın; birleşme, satın alma veya önemli yatırım dahil olmak üzere, işletme iş ilişkisine gireceği işletmeyi belgelere dayalı, makul ve orantılı bir yolsuzlukla mücadele detaylı durum incelemesinden (due diligence) geçirmelidir.

6.2.1.4 İşletme, rüşvet aldığı veya verdiği bilinen ya da kuşku edilen işletmeler ile iş yapmaktan kaçınmalıdır.

6.2.1.5 İşletme, önemli iş ilişkileri üzerinde uygun ve orantılı bir izleme uygulamalıdır. İzleme, defter ve kayıtların incelenmesini de içerebilir.

6.2.1.6 İşletme, programının veya eşdeğerinin bağlı ortaklıklar tarafından uygulandığını belgelemelidir.

6.2.1.7 Bağlı ortaklıkların politika ve uygulamalarının işletmenin kendi programının ilkeleriyle uyum sağlamaması durumunda, işletme gerekli önlemleri almalıdır. Bu önlemler, işletmenin programının uygulanmasındaki eksikliklerin giderilmesini talep etmeyi ve yaptırımlar uygulamayı içerebilir.

6.2.1.8 İşletme, bağlı ortaklığın rüşvete karıştığı durumlarda veya işletmenin programına uymayan bir eylemde bulunması durumunda fesih hakkına sahip olmalıdır.

6.2.2 İş Ortaklıkları ve Konsorsiyumlar

6.2.2.1 İşletmenin dahil olduğu bir iş ortaklığı ya da konsorsiyumunun kendi programı ile uyumlu bir programa sahip olmasını sağlayamaması halinde, rüşvetin gerçekleşirse ya da gerçekleştiği makul olarak düşünülürse, uygun önlemleri almak için planı olmalıdır. Bu önlemler, iş ortaklığı veya konsorsiyumun programının uygulanmasındaki eksikliklerin giderilmesini talep etmeyi, yaptırımlar uygulamayı veya anlaşmadan ayrılmayı içerebilir.

6.2.3 Temsilciler, Lobiciler ve Diğer Araçlar

6.2.3.1 İşletme; temsilciler, lobiciler veya diğer araçlar yoluyla uygunsuz ödemeler yapmamalıdır.

6.2.3.2 İşletme; temsilciler, lobiciler veya diğer araçları tayin etmeden önce yazılı olarak belgelenmiş bir detaylı durum incelemesinden (due diligence) geçirmelidir.

6.2.3.3 Temsilciler, lobiciler veya diğer araçlar ile yapılan tüm anlaşmalar yönetimin onayına tabi olmalıdır.

6.2.3.4 Temsilciler, lobiciler veya diğer araçlara ödenen ücretler verilen hizmetin karşılığında makul ve hukuka uygun olmalıdır.

6.2.3.5 Temsilciler, lobiciler veya diğer araçlar, işletmenin programına uymayı sözleşme ile taahhüt etmeli ve ilgili yükümlülüklerini açıklayan bilgi ve belgeler sağlanmalıdır.

6.2.3.6 İşletme; denetçiler, soruşturma makamı veya kendisi tarafından yapılacak incelemeler için temsilciler, lobiciler veya diğer araçların uygun defter ve kayıtları tutmalarını sözleşme ile zorunlu kılmalıdır.

6.2.4 Yükleniciler ve Tedarikçiler

6.2.4.1 İşletme, satın alma uygulamalarını adil ve şeffaf biçimde yapmalıdır.

6.2.4.2 İşletme, yüklenici ve tedarikçilerini seçmek için uygun adımları içeren prosedürlerine sahip olmalıdır.

6.2.4.3 İşletme, yükleniciler ve tedarikçilerde rüşvet riskini değerlendirmeli ve düzenli izleme yapmalıdır.

6.2.4.4 İşletme, rüşvetle mücadele programını yüklenici ve tedarikçilerine bildirmeli ve başlıca yüklenici ve tedarikçileriyle birlikte çalışarak rüşvetle mücadele uygulamaları geliştirmelerine yardımcı olmalıdır.

6.3 İnsan Kaynakları

6.3.1 İşe alım, terfi, eğitim, performans değerlendirme, ücretlendirme ve takdir dahil olmak üzere tüm insan kaynakları uygulamaları, işletmenin programa adanmışlığını yansıtmalıdır.

6.3.2 Program ile ilgili insan kaynakları politika ve uygulamaları; çalışanlar, sendikalar ve diğer çalışan temsilci organları ile mümkün olduğunca istişare edilerek geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

6.3.3 İşletme, rüşvet ödenmemesi durumunda işletmenin ticari kayıp yaşayacak olmasına rağmen rüşvet vermeyi reddeden çalışanlarının rütbe indirimi, cezalandırma veya diğer olumsuz sonuçlarla karşılaşmayacağını açıklamalıdır.

6.3.4 İşletme, çalışanlar ve yöneticiler için programa uymayı zorunlu hale getirmeli ve programın ihlaline karşı gerekli yaptırımları uygulamalıdır.

6.4 Eğitim

6.4.1 Yöneticiler, çalışanlar ve temsilciler program ile ilgili gerekli eğitimi almalıdır.

6.4.2 Uygun olduğu hallerde, yüklenici ve tedarikçiler program ile ilgili eğitim almalıdır.

6.5 Şikayetler ve Rehberlik

6.5.1 Programın etkin olması için, çalışanlar ve diğer paydaşlar şikayet ve ihlal bildirimlerini mümkün olan en erken zamanda yapabilmelidir. Bu amaçla işletme, çalışanların ve diğer paydaşların ihlal bildirimlerini (“ihbar”) gizlilik içerisinde ve misilleme riski olmadan yapabilmelerini mümkün kılacak, güvenilir ve erişilebilir iletişim kanalları sağlamalıdır.

6.5.2 Programın uygulanması konusunda çalışanların danışabilmesi için kanallar bulunmalıdır.

6.6 İletişim ve Raporlama

- 6.6.1 İşletme, program için etkin iç ve dış iletişim kurmalıdır.
- 6.6.2 İşletme; program hakkında bilgileri, uygulanmasını sağlamak için kullanılan yönetim sistemlerini içerecek şekilde, kamuoyuna açıklamalıdır.
- 6.6.3 İşletme, program ile ilgili olarak paydaşlarla iletişim kurmaya ve etkileşime geçmeye açık olmalıdır.
- 6.6.4 İşletme, ülkesel temelde devletlere yaptığı ödemelerle ilgili olarak kamuoyuna ek açıklamalar yapmayı göz önünde bulundurmalıdır.
- 6.6.5 Paydaşlara yönelik daha fazla hesap verebilirlik ve organizasyonel şeffaflık için işletme önemli bağlı ortaklıklarını, iştiraklerini, iş ortaklıklarını ve diğer bağlı kuruluşlarını açıklamayı göz önünde bulundurmalıdır.

6.7 İç Denetimler ve Kayıt Tutma

- 6.7.1 İşletme, rüşvetle mücadele için işletmenin muhasebe ve kayıt tutma uygulamalarını ve programla ilgili diğer iş süreçleri üzerinde finansal ve örgütsel güçler ayrılığını içeren etkin bir iç kontrol sistemi kurmalı ve uygulamalıdır.
- 6.7.2 İşletme, denetimler için gerekli olan, tüm finansal işlemleri gerçeğe uygun biçimde gösteren kayıt ve defterlerini eksiksiz biçimde bulundurmalıdır. İşletme kayıtdışı hesap tutmamalıdır.
- 6.7.3 İşletme, başta muhasebe ve kayıt tutma uygulamaları olmak üzere tüm iç kontrol sistemlerini tasarım, uygulanma ve etkinliğini güvence altına almak amacıyla, düzenli olarak gözden geçirmeye ve denetime tabi tutmalıdır.

6.8 İzleme ve Değerlendirme

- 6.8.1 İşletme, programın sürekli iyileştirilmesini destekleyecek geribildirim mekanizmalarını ve diğer iç süreçleri oluşturmalıdır. İşletmenin üst yönetimi programı izlemeli, düzenli aralıklarla programın uygunluğunu, yeterliliğini ve etkinliğini gözden geçirmeli ve gerekli durumlarda iyileştirmeler yapılmalıdır.
- 6.8.2 Üst yönetim, program değerlendirme sonuçlarını düzenli aralıklarla Denetim Komitesi, Yönetim Kurulu veya eşdeğer bir organa rapor etmelidir.
- 6.8.3 Denetim Komitesi, Yönetim Kurulu veya eşdeğer bir organ, programın yeterliliği ile ilgili bağımsız bir değerlendirme yapmalı ve bunun sonucundaki bulguları Yıllık Raporu'nda paydaşlarına açıklamalıdır.

6.9 Kamu Makamları ile İşbirliği

- 6.9.1 İşletme, rüşvet ve yolsuzluk soruşturma ve kovuşturmalara bağlantılı olarak ilgili kamu makamlarıyla uygun şekilde işbirliği yapmalıdır.

6.10 Bağımsız Değerlendirme

6.10.1 Uygun olduğu hallerde işletme kendi isteğiyle programın tasarımı, uygulanması ve/veya etkinliğine yönelik bağımsız değerlendirmeden geçmelidir.

6.10.2 Bağımsız değerlendirmenin yapılması durumunda, bağımsız değerlendirmenin yapıldığını değerlendirmenin sonuçları ile birlikte, kamuoyuna açıklama yapmayı göz önünde bulundurmalıdır.

TEŐEKKÜR

Uluslararası Őeffafllık Örgütü, İő İlkeleri girişimine mali ve ayni destek sağlamıő olan, Yönlendirme Kurulu'nun geçmiőteki ve Őimdiki tüm üyelerine teőekkürlerini sunar. Ayrıca, değerli katkıları nedeniyle önceki başkanlar Laurence Cockcroft ve Jermyn Brooks'a ve uzman katkıları için Peter Wilkinson'a da teőekkür eder.

Uluslararası Şeffaflık Derneği

19 Mayıs Mah. Operatör Raif Bey Sok.
Niyazi Bey Apt. 30/3-5 Şişli, İSTANBUL
Tel/Faks: +90 212 240 5281
E-posta: info@seffalik.org

www.seffalik.org

 /TransparencyTurkey

 @TransparencyTR